MONITOR
Na R. P. 1778.
Nro. IX.
Dnia 31. Stycznia

Reszta o Monecie papierowey.

WIdzieliśmy co iest prawdziwy kredyt, y że ten kredyt gruntuie się na poczciwości y maiątku obudwoch kontrahentow, à za tym trzeba koniecznie aby, gdzie iest prawdziwy kredyt, te dwie znaydowały się rzeczy. Do ustanowienia papierowey monety, czyli raczey kredytowych kurrencyą maiących biletow, trzeba zaraz roztrząsnąć iakie

mieć powinny *requisita*, żeby znalazły prawdziwy kredyt. Autor proiektu bardzo dobrze mowi: »Każdy obywa-»tel mogłby bydź pewnym, że na termin wyznaczony iego papierowa mo-»neta będzie zamieniona za metal, za »ktory mu iest zaręczeniem ziemia »przy protekcyi prawa» Mam honor powiedzieć autorowi tego proiektu, że to iuż z dawien dawna było w Polszcze, to iest; ten ktory pożyczał pieniędzy na dobra, zaręczeniem mu była zawsze ziemia przy protekcyi prawa. Zapis czyli dokument, ktory on prawnie wziął w Grodzie, oznaczał zawsze summę ktorą dał, ale ten billet był tylko dla niego, à wszędzie po całym kraiu kurrencyi nie miał. Tak pierwsze *requisitum* papierowey monety iest, żeby miała wszędzie po całym kraiu kurrencyą, żeby zaś ią miała, trzeba koniecznie, żeby każdy obywatel dał zupełną wiarę, że ten znak tyle iest szacowny, y tyle sprawuiący, co metal.

Jakże

Jakże ten cud zrobić można, aby Obywatel, ktory ma taki bilet, iako zastaw na pewne dobra, maiący bydź wypłacony za lat sześć, był pewien że podobny papier tak iest dobry, iak gotowe pieniądze, gdy w rzeczy samey nie widzi, że go prawdziwie za złoto y srebro wymieniać może. Możnaby zarzucić, inny obywatel weźmie ten bilet miasto gotowych pieniędzy: bardzo dobrze, ale on sam potrzebuie teraz pieniędzy, trzeba go za monetę wymieniać. Gdy się to teraz stać nie może, ale tylko w swoim czasie, łatwo widzieć, że ten bilet nic innego nie iest, iak tylko zastaw na dobra maiący bydź wypłacony w swoim czasie, nie tak iak moneta, ktora wszędzie kurrencyą mieć powinna. Łatwo teraz poznać, że ten proiekt tak, iak iest, iest zupełnie nieskuteczny: ale mogłby się stać skutecznym ku postanowieniu kredytowych biletow, ktore wiarę y kurrencyą wszędzie u nas mieć będą, ieżeli obmyślą

ślą gotowe pieniądze na połowę tych biletow postanowionych, aby ie za monetę wymieniać, gdy tego potrzeba będzie, można: à gdy ten kredyt raz ustanowiony będzie, nie trzeba się obawiać, że będą hurmem przychodzić na wymienianie tych biletow; y owszem większa część obywatelow handluiących, woleliby raczey mieć podobne bilety, niżeli kruszce w sztukach, z przyczyn, ktore Autor wymienia. Więc drugie *requisitum* prawdziwego kredytu iest, żeby miał zupełną wiarę obywatela, że ten billet tak iest szacowny y takiey ceny iak kruszec, czy to złoto czy srebro. Ale żeby temu obywatel uwierzył, trzeba go przekonać doświadczeniem, à to doświadczenie zrobić się nie może, chyba przez rzeczywiste wypłacenie wartości tych kredytowych biletow, w ten czas iak będą oddawane: à to rzetelne wypłacenie nie może bydź bez obmyślenia na to funduszu gotowych pieniędzy.

zarzucą

Zarzucą mi tu, że dla zapobieżenia niedostatkowi pieniędzy, ułożono papierową monetę: y że dla tego samego niedostatku pieniędzy, nie można fundusz gotowych zabespieczyć pieniędzy. Na to odpowiadam, że niedostatek pieniędzy nie tak iest wielki, iak rozumiemy, y że raczey pochodzi z upadłego prawdziwego kredytu, niżeli z braku piniędzy w kraiu, ktore nie taką maią kurrencyą w kraiu, iakąby mieć powinne; à z tąd pochodzi niedostatek pieniędzy: Ci bowiem ktorzy pieniądze na pożyczenie maią, wolą ie raczey obrocić na budowle, polepszenie dobr swoich, lub handlu swoiego, niżeli pożyczać swe pieniądze, gdy o oddaniu ich pewnemi nie będą. A iakże bydź można pewnym oddania pożyczonych pieniędzy prawnie na dobra danych, gdy ten ktory dał pieniądze, musiał się prawować, à choćby iuż posiadał też same dobra przez żołnierską exekucyą y według wyrokow trybunalskich, à iednak znowu iest

wypę

wypędzony przeciwko wſzelkiey ſłuſzności od ludzi dziedzica dłużnika? Tak złe przykłady do ſzczętu reſztę kredytu wytępiaią.

Że nie ieſteśmy ieſzcze w tym ſtopniu niedoſtatku pieniędzy, żebyśmy w krotce upaść mieli, iak ſobie autor wnoſi, ten ieſt nayoczewiſtſzy dowod, że teraz wſzędzie, nie tylko w ſtołecznym mieście Warſzawie buduią, ale iuż toż ſamo y po wioſkach zaczynaią. Nigdy nie ſtawiano tyle Pałacow, Kamienic, domow, y wſzelkich budowli, iak za panowania Nayiaśnieyſzego y miłościwego naſzego Krola. Więc pieniądze bydź ieſzcze muſzą w kraiu, gdyż bez gotowych pieniędzy budować nie można. Jawna tedy ieſt, że niedoſtatek pieniędzy nie ieſt tak wielki, iak autor powiada, ale bardzo ieſt wielki dla tych, ktorzy prawdziwy utracili kredyt.

Kto może wątpić, znaiący Polſkę y iey urodzaie, że iedno Woiewodztwo

n.p.

n. p. Sendomirſkie, mogłoby przyſtawić pieniędzy gotowych, na million zł: Pol: à w tym ubeſpieczyć kredytowe na dwa milliony billety na ſwych dobrach, gdyby wſzyſtka ſzlachta, y wſzyſcy dobr dziedzice chcieli ſię zgodzić między ſobą, żeby każdy w miarę dobr ſwoich przyłożył ſię do tego, tak żeby wſzyſcy dziedzice dobr w całym Woiewodztwie ręczyli za iednego, à ieden za wſzyſtkich. Jch kredytowe bilety znalazłyby kredyt wſzędzie: à co iedno Woiewodztwo zrobić może, to y drugie dokazać potrafi, à na koniec mogliby ſię wſzyſcy zgodzić, y powſzechne zabeſpieczenie uczynić, ktore wkrotce prawdziwy kredyt przywroci, zaoſtrzy dowcip obywatelow, wprowadzi fabryki, pomnoży handel y ludność, ściągnie cudzoziemcow przemyślnych, y inne przynieſie pożytki.

Nie myślę naśladować autora proiektu w podaniu proiektu, iak można wykonać to ułożenie y znaleść potrzebne

bne zabeſpieczenie: iuż ſię mowiło. Wſzyſtko ieſt nieużyteczne przed czaſem. Gdy ſię znaydzie funduſz, iako to ieſt rzecz, ktora bydź może wykonana, nie trudno będzie znaleść mieyſce na iego złożenie, y oddanie go rozrządzeniu uczciwych, à nie zadłużonych dziedzicow.

O przywroceniu prawdziwego kredytu w Polſzcze, innego czaſu mowić ſię będzie.

